

Ime in priimek:

Razred/Letnik:

Kompenzacijski izpit k standardiziranemu
kompetenčno usmerjenemu pisnemu
zrelostnemu izpitu / zrelostnemu in diplomskemu izpitu

Maj 2025

Slovenščina

Kompenzacijski izpit 1
Podatki za **kandidatke in kandidate**

Napotki h kompenzacijskemu izpitu za kandidatke in kandidate

Spoštovana kandidatka, spoštovani kandidat!

Kompenzacijski izpit vsebuje nalogo, ki je razdeljena na več delovnih nalog. Vse delovne naloge je treba obdelati na osnovi priloženega besedila/priloženih besedil v izpitnem pogovoru; naloge upoštevajo zahtevnostni področji *Reprodukcija*, *reorganizacija in prenos* in *Refleksija in reševanje problema*. Pri zadnji delovni nalogi gre za monološko govorno nalogo, ki se ocenjuje po teh merilih:

- ustrezna zgradba govornega prispevka
- uporaba v dialoškem delu navedenih vsebin in refleksija o njih
- stvarna pravilnost
- logika argumentov
- vsebinska in jezikovna usmerjenost k naslovniku
- situaciji ustrezno izražanje

Pripravljalni čas obsega najmanj 30 minut, izpitni čas največ 25 minut. Kot pripomoček lahko uporabljate slovar.

Za pozitivno oceno ustnega kompenzacijskega izpita morajo biti zahteve na bistvenih področjih pretežno izpolnjene.

Pri skupni oceni se upoštevajo tako odgovori pri kompenzacijskem izpitu kakor tudi rezultat klavzurne naloge. O skupni oceni odloča izpitna komisija.

Mnogo uspeha!

Tema: Mikroplastika v oceanih

Situacija: Sodelujete pri projektni skupini *Petki za prihodnost*. Za naslednjo akcijo organizirate delavnico o mikroplastiki. Kot vodja delavnice pripravite govor za ta dogodek.

Preberite besedilo avtorice Karmen Jordan *Avtomobili – glavni krivci za mikroplastiko v oceanih*, ki je bilo objavljeno 24. marca 2022 na spletni strani ekološkega lista *Bodieko* (priloga 1), in besedilo *Mikroplastika: kje se nahaja, koliko je zaužijemo in kaj to naredi v našem telesu?*, ki je bilo objavljeno 9. marca 2022 na spletnem portalu *Klepnet ob kavi* (priloga 2).

Nato **obdelajte** naslednje delovne naloge:

Delovne naloge		Zahtevnostna področja
1.	Povzemite glavne točke obeh besedil o mikroplastiki.	Zahtevnostno področje 1 <i>Reprodukcija, reorganizacija in prenos</i> Trajanje izpita: približno 4 minute
2.	Analizirajte besedili z ozirom na namen avtoric/avtorjev, jezikovne posebnosti in zgradbo.	Zahtevnostno področje 1 <i>Reprodukcija, reorganizacija in prenos</i> Trajanje izpita: približno 4 minute
3.	Navedite , kje vse najdemo mikroplastične delce in kako prihajajo v naše telo.	Zahtevnostno področje 1 <i>Reprodukcija, reorganizacija in prenos</i> Trajanje izpita: približno 3 minute
4.	Kot vodja delavnice v kratkem govoru predstavite udeleženkam in udeležencem problematiko mikroplastike. Pri tem uporabljajte informacije iz priloženih besedil in upoštevajte naslednje točke: <ul style="list-style-type: none"> – Predstavite, katere delce mikroplastike najdemo v oceanih in kje jih še najdemo. – Navedite pomembne informacije iz obeh besedil. – Predlagajte, s katerimi ukrepi bi lahko upočasnili nastajanje mikroplastike. – Za konec komentirajte tematiko glede na prispevek posameznice/posameznika k varstvu okolja. 	Zahtevnostni področji 1 in 2 <i>Reprodukcija, reorganizacija in prenos; Refleksija in reševanje problema</i> Trajanje izpita: največ 5 minut (najmanj 3 minute)

Priloga 1

Avtomobili – glavni krivci za mikroplastiko v oceanih

Karmen Jordan

Mikroplastika v oceanih, ki postaja vedno bolj pereča težava, se lahko tam znajde zaradi različnih razlogov. Eden od »virov« so naša oblačila, predvsem sintetična, s katerih med pranju odpadajo drobni plastični delci. Težava je še večja, če tovrstna oblačila perete zelo pogosto – oziroma pogosteje, kot bi bilo v resnici potrebno. Problematične so lahko tudi bleščice, saj gre za zelo drobne delce plastike z odsevnimi dodatki. Toda čeprav ne smemo zanemariti teh vidikov, naj bi se glavni krivec za onesnaževanje oceanov z mikroplastiko vendarle skrival nekje drugje. Najbolj problematične naj bi bile namreč avtomobilske pnevmatike oziroma gume ...

Pnevmatike so krive za več kot 6 milijonov ton mikroplastike na leto

Do ugotovitve, da je mikroplastika v oceanih v veliki meri povezana prav s pogosto vožnjo oziroma z avtomobili, so prišli tudi raziskovalci, ki so pripravili študijo, ki je bila lani objavljena v reviji *Nature*. Med drugim so izračunali, da naj bi bila povprečna količina delcev mikroplastike, ki se ob vožnji odlušči z gum, nekaj manj kot kilo-

gram na prebivalca, kar v seštevku pomeni dobrih 6 milijonov ton mikroplastičnih delcev na leto.

Odlušeni delci do oceanov pogosto s pomočjo vetra

V preteklosti se je domnevalo, da večina delcev mikroplastike doseže oceane prek rek, toda kot vse kaže, to ni edini oziroma primarni način. Predvsem pri mikroplastiki, ki se odluči z gum, naj bi bil še bolj problematičen veter. Ker so delci zelo majhni in lahki, jih veter zlahka raznese na različne konce in kraje. Pot mikroplastičnih delcev do oceanov je tako še lažja. Poleg tega pa se ti delci zlahka znajdejo tudi na območjih, kjer jih ne bi pričakovali. Med drugim so bile precejšnje količine mikroplastike odkrite celo na polarnih območjih.

Odpadanje delcev precej hitreje kot pri oblačilih

Med povprečno življenjsko dobo gume naj bi se odluščili kar približno 4 kilogrami mikroplastičnih delcev. Že pri eni sami gumi je torej količina vse prej kot zamenljiva, če to število pomnožimo s številom vseh gum, pa lahko hitro pridemo do šokantno visokih števil, kot je pokazala tudi

zgoraj omenjena študija. Čeprav je seveda tudi uporaba sintetičnih materialov za izdelavo oblačil nedvomno velika težava, so številke tu vendarle bistveno nižje kot pri gumah. Pospeseno luščenje mikroplastičnih delcev je tu povezano predvsem s trenjem med gumami in cestiščem, ki se mu je seveda nemogoče izogniti.

Počasnejša vožnja lahko omili težavo, vendar so številke še vedno zaskrbljujoče

Težavo je sicer mogoče deloma omiliti s počasnejšo vožnjo, posledično pa počasnejšo obrabo gum, vendar je tudi pri relativno počasni vožnji luščenje delcev mikroplastike še vedno tolikšno, da predstavlja resno okoljsko težavo. Čeprav imajo električna vozila zagotovo številne prednosti v primerjavi z avtomobili, pri katerih se uporablja motor z notranjim izgorevanjem, ne morejo rešiti težav, povezanih z obrabo gum in mikroplastiko. Še več: ker so električna vozila pogosto nekoli-ko težja, lahko prispevajo celo k povečanju mikroplastičnih delcev v oceanih, saj je obraba gum tu še hitrejša. [...]

Priloga 2

Mikroplastika: kje se nahaja, koliko je zaužijemo in kaj to naredi v našem telesu?

Mikroplastika je mikro, nevidna oz. komaj vidna očem plastika, ki je manjša od 5 milimetrov. Gre za zelo problematično, neekološko in splošno nevarno snov, ki jo je skoraj nemogoče odstraniti iz okolja. Pa ne samo to – je hormonski motilec, ki povzroča odmiranje celic in alergične reakcije, negativno vpliva na plodnost itd. Pa ste vedeli, da vsak teden pojemo 5 g plastike (1 plastično kartico)?!

Mikroplastika teče naravnost iz kopalniškega odtoka v kanalizacijski sistem. Naprave za čiščenje odpadnih voda je ne filtrirajo, zato mikroplastika potuje naprej v reke in prispeva h kopičenju »plastične juhe« v morjih in oceanih. Največ je najdemo prav v mediteranskem morju, so pa znanstveniki zasledili delce tudi na Antarktiki. Pripravili smo nekaj nasvetov, kako se lahko izognemo večjim količinam mikroplastike (v določenem deležu se ji žal ne moremo izogniti). 5

Katera so še kritična področja, na katerih vnesemo največ mikroplastike v naše telo? 10

- Ljudje, ki uživajo veliko lupinarjev¹, lahko na leto zaužijejo tudi do 11 tisoč delcev mikroplastike.
- Z vsako platenko vode naj bi zaužili tudi okrog 10 delcev plastike!
- Presenečeni bi bili, koliko mikroplastike vsebujejo naši kozmetični izdelki. Nekaterim izdelkom je namerno dodana, saj opravljajo funkcijo čiščenja, pilinga, emulgatorjev² ali celo kot poceni polnila.
- Oblačila iz sintetičnih vlaken so sicer nadomestilo za manj trpežna naravna vlakna, a imajo svojo 15 ceno. Nešteto mikro delcev se sprošča pri pranju oblačil, kritični pa so najlon, akril, poliester in flis.

Kaj lahko naredimo?

- izogibajte se nakupu sintetičnih oblačil in uporabi sušilnega stroja
- zmanjšajte uživanje lupinarjev
- ne kupujte kozmetičnih izdelkov z dodano mikroplastiko 20
- izogibajte se pijačam v plastenkah, čaju v plastičnih čajnih vrečkah ...

[...]

Vir: <http://klepetobkavi.si/novice/podrobnosti/mikroplastika-kje-se-nahaja-koliko-je-zauzijemo-in-kaj-to-naredi-v-nasem-telesu.html>
[29.04.2025], skrajšano.

Razlaga besed:

¹ lupinar: žival, ki ima lupino (npr. školjka)

² emulgator: snov, ki povzroča, pospešuje emulzije (zmes tekočine in zelo drobnih kapljic druge tekočine)